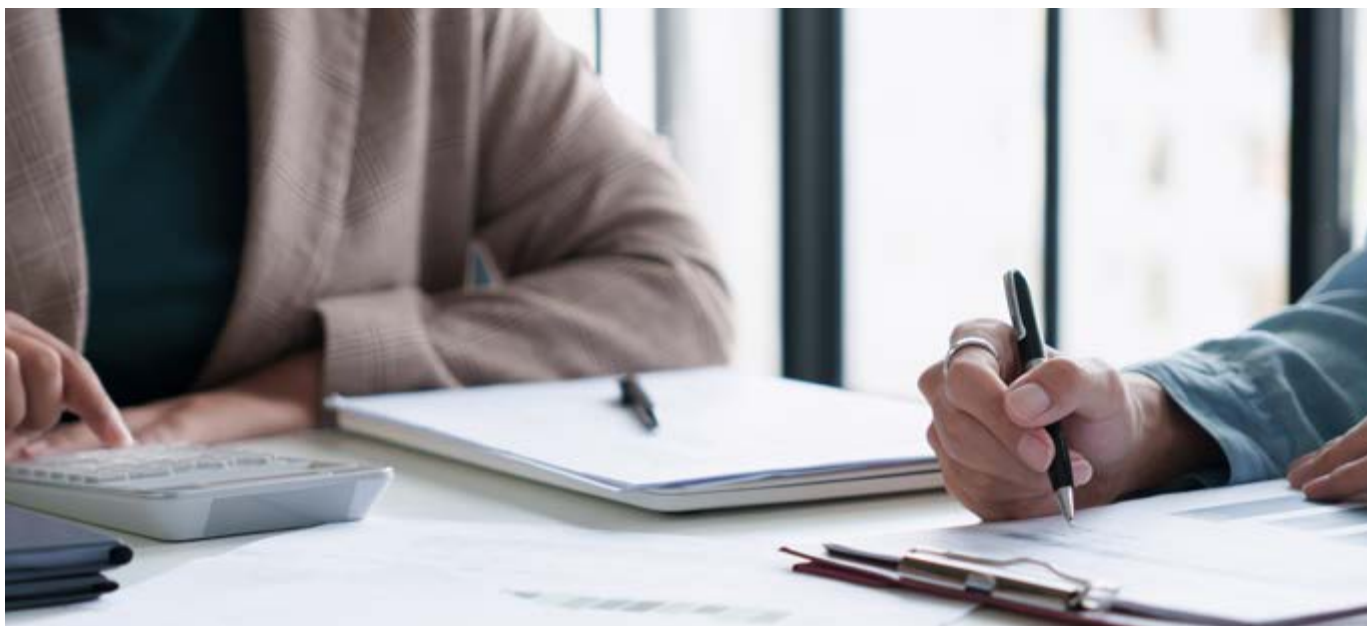

Započtení v insolvenci – kdy je možné a jaká jsou rizika?

Započtení umožňuje jednostranně nebo dohodou kompenzovat vzájemné pohledávky mezi dvěma subjekty. V situaci, kdy se jeden z těchto subjektů dostane do insolvence a na jeho majetek je prohlášen úpadek, se možnost započtení stává omezenou. Tento článek se zaměřuje na podmínky, za kterých je započtení po rozhodnutí o úpadku dlužníka možné a na jeho rizika.

Obecné podmínky započtení

Od zahájení insolvenčního řízení do rozhodnutí o úpadku dlužníka se na započtení uplatní obecná pravidla stanovená v občanském zákoníku.¹ Při jejich splnění lze do rozhodnutí o úpadku jednostranně započíst pohledávky bez omezení. Po rozhodnutí o úpadku je jednostranné započtení možné pouze za určitých speciálních podmínek stanovených v insolvenčním zákoně.² Pokud strany uzavřou dohodu o započtení, lze některé z těchto podmínek překonat. Vždy je ale nutné respektovat základní zásady a pravidla insolvenčního řízení, zejména ta, která se týkají nakládání s majetkovou podstatou,³ ochrany práv věřitelů a zabránění zvýhodňování některých z nich na úkor ostatních.⁴ V některých případech je započtení insolvenčním zákonem zcela vyloučeno.⁵

Základní pravidlo stanoví, že započtení vzájemných pohledávek po rozhodnutí o úpadku je možné, pokud zákonné podmínky započtení byly splněny před

rozhodnutím o způsobu řešení úpadku. Započtení je tedy přípustné, pokud měl věřitel možnost svou pohledávku vůči dlužníkovi započíst již před rozhodnutím o úpadku.

Podmínky započitatelnosti vycházejí z obecných zásad kompenzace stanovených v občanském zákoníku.⁶ První z nich je vzájemnost pohledávek – pohledávky musí být vzájemné, tj. věřitel má pohledávku vůči dlužníkovi a dlužník vůči věřiteli. Dále je podmínkou stejný druh plnění, tedy započítávané pohledávky musí být stejného druhu (typicky peněžité plnění). Třetí důležitou podmínkou je splatnost pohledávky, kterou se započítává. K započtení lze podle obecných podmínek přistoupit, jakmile straně vznikne právo požadovat uspokojení vlastní pohledávky a plnit svůj vlastní dluh. U aktivně započítávané pohledávky je tak klíčovým okamžikem den její splatnosti, zatímco u pasivně započítávané pohledávky je to vznik práva dlužníka plnit svůj dluh. U pasivní pohledávky, vůči níž se aktivní pohledávka

započítává, tedy není splatnost podmínkou.⁷

Další významnou podmínkou a jedním z obecných pravidel započtení je zákaz podmíněných započtení, což znamená, že prohlášení o započtení nemůže být učiněno pod podmínkou nebo s doložením času. Pohledávka musí být způsobitelná k uplatnění před soudem, tedy vymahatelná. Dále nesmí být neurčitá nebo nejistá, tedy pokud je její existence nebo výše sporná.

Specifické podmínky insolvenčního zákona

Kromě obecných podmínek kompenzability v občanském zákoníku, které musí být vždy splněny, stanoví insolvenční zákon pro započtení po rozhodnutí o úpadku specifické podmínky.⁸

Podle insolvenčního zákona⁹ není započtení možné, pokud věřitel svou pohledávku nepřihlásil do insolvenčního řízení, čímž by se vyhnul standardnímu

procesu přezkumu pohledávek. Dále je započtení vyloučeno v případech, kdy byla pohledávka získána neúčinným právním úkonem. Pokud tedy byla pohledávka získána odporovatelným jednáním, tedy takovým, které může být dle insolvenčního zákona zpochybněno a prohlášeno za neúčinné, započtení přípustné není.

Započtení není možní ani v případě, pokud věřitel v době nabytí pohledávky věděl o úpadku dlužníka. V tomto směru je diskutovanou otázkou, zda omezení směřuje pouze na originární nebo i derivativní nabytí pohledávky. Komentářová literatura¹⁰ se přiklání k závěru, že uvedené omezení směřuje na pohledávky, které byly získány derivativním způsobem, zejména postoupením. Smyslem tohoto ustanovení má být zabránit situacím, kdy věřitel nabude pohledávku vůči dlužníkovi v úpadku s cílem ji následně započíst. Konečně, započtení není dovoleno v případě, kdy věřitel neuhradil své splatné závazky vůči dlužníkovi v rozsahu, v němž převyšují započitatelnou pohledávku.

Specifickým problémem započtení v insolvenci je možnost, že aktivní pohledávka věřitele bude v průběhu řízení zpochybněna z důvodu popření pravosti započítávané pohledávky nebo odpůří žalobou, tedy zpochybněním právního jednání, na základě kterého k nabytí aktivní pohledávky došlo. Věřitel, který provede započtení pohledávky splňující podmínky insolvenčního zákona,¹¹ tak nemusí mít jistotu o jeho právních následcích až do marného uplynutí lhůty

pro popření pohledávek, resp. uplynutí jednoholeté prekluzivní lhůty pro podání odpůří žaloby.¹²

Jak bylo uvedeno již v úvodu, omezení započtení se uplatní především v případě jednostranného započtení pohledávek. Pokud však dojde k dohodě mezi stranami, mohou být některé z těchto překážek eliminovány. I v takovém případě je však nezbytné zachovávat základní principy insolvenčního řízení, především pravidla týkající se nakládání s majetkovou podstatou, ochrany práv všech věřitelů a předcházení situacím, kdy by někteří z nich byli neoprávněně zvýhodněni na úkor ostatních.

Závěr

Pokud se dlužník dostane do insolvence, je důležité pečlivě zkoumat podmínky, za nichž je započtení přípustné. Při správném postupu může být započtení užitečným nástrojem pro minimalizaci ztrát a efektivní správu pohledávek. Zároveň je ale třeba mít na paměti, že nesprávné započtení může být právně napadnutelné a může vést k neplatnosti či neúčinnosti takového právního jednání. ©

Mgr. Hana Treutlerová, advokátka
Aegis Law, advokátní kancelář, s.r.o.

AegisLaw

Poznámky:

- ¹ § 1982 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník („občanský zákoník“).
- ² § 140 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení („insolvenční zákon“).
- ³ § 111 insolvenčního zákona.
- ⁴ Viz např. § 5 insolvenčního zákona.
- ⁵ Tj. v době trvání moratoria (§ 122 odst. 3 insolvenčního zákona), od zveřejnění návrhu na povolení reorganizace (§ 324 odst. 3 insolvenčního zákona) a proti pohledávce na vydání dlužníkovy plnění z neúčinného právního úkonu do majetkové podstaty (§ 238 insolvenčního zákona).
- ⁶ § 1982 a násl. občanský zákoník.
- ⁷ § 1982 odst. 1 občanského zákoníku.
- ⁸ § 140 odst. 2 a násl. insolvenčního zákona.
- ⁹ § 140 odst. 2 insolvenčního zákona.
- ¹⁰ KAVAN, Petr. § 140 [Předběžná opatření a započtení]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 22.
- ¹¹ § 140 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona.
- ¹² Srov. KAVAN, Petr. § 140 [Předběžná opatření a započtení]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 13.

epravo.cz online

Microsoft Copilot v právní praxi – efektivní využití AI asistenta

Naučte se Microsoft Copilot využívat pro správu dokumentů, analýzu textů i efektivní komunikaci s klienty.

Další online konference a semináře
naleznete na www.epravo.cz

